

नेपाल गजेट

भाग ४

नेपाल सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड १] काठमाडौं चैत्र १४ गते २०१३ साल [अतिरिक्ताङ्क १८

०१३-१४ सालको बजेट रिपोर्ट (क)

५५।०१३

१४।२।०१३

१. बजेट राष्ट्रको प्रशासनको एक मूलभूत पङ्ग हो। यो केवल आय व्ययको लेखाजोखा मात्र होइन। यो हो, आगामी वर्षमा हुने राष्ट्रिय जी-बनका लेखहरूमा सरकारबाट गरिने हरेक गतिविधि र रचनात्मक हाँकहरूको, तात्पर्य। हाम्रो देशमा २००७ सालभन्दा उता आय व्ययको लेख मात्र राख्ने चलन थियो र यो पनि जनताको समक्ष पेश गरिंदैनथियो। राजनैतिक परिवर्तनका बाद २००८ सालमा, बजेटको रूपरेखा खडा गरी जनतासमक्ष पेश गर्ने पहिलो प्रयास भयो। त्यसपछि पनि एक दुई पटक बजेट प्रकाशित भए। तर तिनको रूप पथार्थ थिएन। कारण, बथार्थ वैज्ञानिक तरिकाले बजेट तैयार गर्ने उपयुक्त साधन र तरिका हाम्रो प्रशासकीय यन्त्रमा आज पनि पूर्णरूपेण तयार नभैसकेको छैन। यसैले यो

(११)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रकाशित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

सालको बजेट अगाडि नै प्रकाशित भइसक्नुपर्ने हो तापनि सो हुन सकेन
ठिलै भए पनि हामीले यो आर्थिक वर्षको बजेट जनताका सामुनै पेश
गरेका छौं ।

२. यो सबैलाई थाहा भएकै कुरा हो कि [हाम्रो देशको] आमदानी
पुरानो शासनमा भन्दा विशेष बढेको छैन । तर, सरकारले प्रशासनमा शासकी
शासन व्यवस्थाको सट्टा महँगी प्रजातान्त्रिक व्यवस्था चलाउनु मात्र छैन,
हरएक क्षेत्रमा जनताको बढ्दो मागलाई पनि पूरा गर्नु छ र एक जनहि-
त री शासन प्रणाली चलाउनु छ । यसमाथि अरु अरु कामहरू पनि
सरकारले शुरू गर्नु परेको छ, जसको फल तत्काल प्राप्त हुन नसके तापनि
पछि परन्तु सुनिश्चित छ । पछि फल्ने फलको निमित्त अहिले प्रशस्त मल
जल गर्नु छ । अतः आमदानीभन्दा खर्च धेरै हुनु, भएकै देखिनु स्वाभा-
विक हो ।

३. यो आय व्यय समतुलनको समस्या केवल सरकारको सामुनै मात्र
सीमित नभई सारा जनताको सामु उपस्थित छ । त्यसले यसमा सबै देश-
वासीहरूले घासो देखाउनु स्वाभाविक मात्र होइन, आवश्यक पनि छ ।
जनताबाट थोरै बहुत गरी जग्गमा हुन आएको यो रकम के कस्तो हिसा-
बले खर्च हुने भएको छ, त्यसको फाँट देखाउनु सरकारको एक मुख्य कर्तव्य हो
किन भने प्रजातन्त्रमा जनता र सरकारको हित गाँसिएको छ । सरकारको
काम जनहितको नीति निर्धार गरी जनताको सामुनै राख्ने हो । सो नीति
समर्थन गरी कार्यरूपमा पुर्याउ गर्ने, सरकारलाई सहयोग दिने काम
जनताको हो ।

४. [क] २०१२/१३ सालमा सामान्यतर्फ मोरु १,३७,५१,०००, भा. रु.
२,७६,६९,००० आमदानी र मोरु ३,३६,१२,०००, भा. रु. २,४३,४०,०००
खर्च हुने अनुमान गरिएकोबाट मोरु १,८८,९१,००० न्यून र भा. रु. ३३,
२९,००० अधिक हुने अनुमान भएको थियो । तथा विशेषतर्फ आमदानी
मोरु २३,३८,०००, भा. रु. ३८,८९,००० र खर्च मोरु १८,९१,०००, भा. रु.
३८,८९,००० हुने अनुमानबाट मो. रु. ४,४७,००० अधिक हुने अनुमान गरि-
एको थियो । तर संशोधित अनुमानमा सामान्यतर्फ आमदानी मो.
रु. १,५१,७३,०००, भा. रु. २,९८,२०,००० र खर्च मो. रु. ३,३३,७४,
०००, भा. रु. २,०२,८९,००० हुन आएँमा रु. मा १,८९,०१,००० न्यून र

भारुमा ६५, ०३, ००० अधिक तथा विशेषतर्फ आमदानी मोरु, २७, ९१, ०००, भारु. ३८, ८१, ०००. र खर्च मोरु. ११, ३२, ०००. भारु. २६, ४०, ०००. हुन आई मोरु. १६, ७१, ०००. र भारु. १२, ४१, ०००. अधिक हुन पाएको छ। अनुमानमा मोरु भारु दुवै गरी सामान्यतर्फ १, ६५, ३२, ०००. न्यून र विशेषतर्फ ४, ४७, ००० अधिक भै जम्माजम्मीमा १, ६०, ८५, ००० न्यून हुने भएकोमा संशोधित अनुमानमा मोरु. भारु. दुवै गरी सामान्यतर्फ ८६, ६८, ०००. न्यून र विशेषतर्फ २९, १२, ०००. अधिक भै जम्माजम्मीमा ५७, ८६, ०००. मात्र न्यून देखिन गयो। मोरु भारु दुवैको जम्माजम्मीमा अनुमानभन्दा संशोधित अनुमानको आमदानीमा सामान्यतर्फ ३६, ४१, ०००, र विशेषतर्फ ४, ५५, ०००. समेत ४०, ९६, ०००. बढी हुन आएको छ तापनि खर्चमा सामान्यतर्फ ७८, ३४, ०००. र विशेषतर्फ २४, ६५, ०००. समेत १, ०२, ९९, ०००. घटी हुन गएको देखियो। संशोधित अनुमानमा आमदानीतर्फ बृद्धि नै नभएको भए पनि खर्चमा अनुमानभन्दा [सामान्यतर्फ ४१, ९१, ०००. र विशेषतर्फ २०, १०, ०००. गरी ६२, ०१, ०००. घटी हुने देखियो। संशोधित अनुमानमा खर्च तर्फ कम हुनाको मुख्य कारण हाप्ती देशमा विशेषज्ञको कमीले विकाश र रचनात्मक कामहरू चिताएवमोजम पूरातया हुन नसक्नु नै हो।

[ख] यो २०१३/१४ आर्थिक वर्षमा सामान्य आमदानी खर्चतर्फ आमदानी मोरु. १, ५६, ९८, ०००. भारु. ३, ५६, ०१, ०००. र खर्च मोरु ३, ७३, ३३, ०००. भारु. २, ९७, ७२, ०००. हुने अनुमान गरिएको छ। यसबाट मोरु. तर्फ २, १६, ३५, ०००. न्यून र भारुमा १, २८, ३१, ०००. अधिक हुन पाउँदछ।

[ग] विशेष आमदानी खर्चतर्फ २०१३/१४ का सामान्य आमदानीमा टकसारीको परल खर्चको अनुमानमा मात्र आमदानी देखाइएकोले सो भन्दा बढी टकसारी भएको रकम कतै पनि आमदानीमा नदेखाएमा हिसाब मिलन नसक्ने हुँदा सो रकमको मोरु ३५, ००, ०००. र विशेष खर्च निमित्त पब्लिक डि. एम्. रकमको मौजदातबाट भारु. ३०, ००, ०००. सापटी लिई आमदानीमा देखाइएको छ। विशेष खर्च सामान्य खर्चबाट छुट्याउन सबै प्रातिशील मुलुकहरूले पनि एक समस्या नै सम्झेका छन्। यो छुट्याउने रेखा बहुत मिहीन छ तापनि [१] सरकारीया जाय ज्यथा बढाउने, जस्तै भवन निर्माणजमा खरिद [२] सरकारीया आमदानी बढाउने

ोजना उदाहरण विद्युत उत्पादन गर्न, डिजेल प्लान्टको मोल, रेल, रोप, महार निर्माण इत्यादि विशेष खर्चमा राखिएको छ । यस्तो खर्च बस वर्षमा मोरु. ७,८७,०००. भार. ३१,१६,०००. हुने अनुमान गरिएको छ । यसबाट मोरुमा २७,१३,०००. अधिक र भार. तर्फ १,१६,०००. न्यून हुने हुन्छ । उपरोक्त किसिमको खर्च राष्ट्रिय ऋण उठाई गर्न चलन विकाशित देशहरूमा देखिन्छ तापनि हालसालै हाथो मुलुकमा सो हुने सम्भावना कम भएकाले खर्च विशेष आमदानी र विभिन्न रकमको जगेडा कोषबाट बेहोर्न गरिएको हो ।

[घ] सामान्य आमदानी खर्च तर्फको मोरु. २,१६,३५,०००. न्यून र भार. रु. १,२६,३१,०००. अधिक तथा विशेष आमदानी खर्च तर्फको मो. रु. २७,१३,०००. अधिक र भार. रु. १,१६,०००. न्यून मिलाउँदा सामान्य विशेष दुवै तर्फ मरी जम्माजम्मी मो. रु. १,८६,२२,०००. न्यून र भार. रु. १,२७,१५,०००. अधिक हुन आउने भएको छ । अधिक हुने अनुमानित भार. रु. १,२७,१५,०००. को १२८ दरले ०।६२९५०००. हुन आई जम्माजम्मीमा मोरु २६,४७,००० न्यून हुने देखिन्छ ।

५, उपरोक्त बर्षोत्तर यो आर्थिक वर्षमा जम्माजम्मीमा आमदानी भन्दा मो. रु. २६,४७,०००. बढी खर्च हुने भएको सबिवरण परिशिष्ट-बाट स्पष्ट देखिनेछ । तर मुलुकको विकासाथ रचनात्मक काम जति सकिन्छ, उति तीव्र मात्रामा गर्नु उचित हुँदा त्यसको निमित्त आजसम्ममा ठूलो रकम [मोरु. २२,८४,०००. भार. ४५,८७,०००.] पूरक बजेट-बाट बेहोर्न गरी निकासा भैसकेको पनि छ । यस बाहेक यो आर्थिक वर्ष-को आखिरीसम्ममा रचनात्मक कामहरू बढाउँदै लमिएको र लगिने हुँदा पर्याप्त मात्रामा बढी खर्च हुन जाने भएको पनि छ । जो खर्च पनि हामीले बेहोर्न बाध्य हुन परेको छ ।

६, प्रजातन्त्र—प्रणालीको साधारण सम्पादनमा पर्याप्त र सुयोग्य प्रशासकीय यन्त्रको आवश्यकता पर्ने आउँछ, भन्नु कुनै निर्माण कार्य योजनाबद्ध तरिकाले गर्नु परेको छ भने त त्यस यन्त्रको-अङ्ग विस्तार अनिवार्य बन्द छ । कोरा विस्तारले मात्र पुग्दैन, योग्यता र योग्यताको समुचित कदर र वेतनको व्यवस्था, योग्यताको उत्तरोत्तर विकास हुने कार्य प्रबन्ध अथवा परिस्थिको सिर्जना, तालिमको प्रबन्ध आदि प्रस्तुत गर्ने विशेष जरुरी भएकोले सरकारले

यस वर्ष यसतर्फ विशेष ध्यान दिएको छ । साथै क्षेत्रीय पुनर्गठन र प्रका-
सनको जीर्णोद्धार र पुनरुत्थान पनि अत्यावश्यक हुन आएको छ । त्यसैले
या आनवार्य आवश्यकतालाई पूर्ति गर्दा खर्चको रकममा निकै बढति हुन
गएको छ ।

७] प्रजातान्त्रिक व्यवस्थाका मौलिक आधारको रचनामा पनि
सरकाले यस वर्ष पर्याप्त खर्च गर्नु परेको छ । बैज्ञानिक रीतिको जनमणना
गराई यस वर्ष आम चुनावको रनि तैयारी गर्नु परेको छ । यसभन्दा आध ग्राम
पञ्चायत राजिहापञ्चायतको गठन सरकारले गरिहाल्नु परेको छ । ग्राम-
पञ्चायत प्रजातन्त्रवादको आधार भएकाले र प्रभावको जिम्मेदारी विके-
न्द्रीयरण गरी सकेसम्मको सानु निकायमै सुम्पनु उचित भएकोले प्रजातन्त्र-
वादी यस प्रणालीमा सरकारले, आजसम्मको इतिहासमा खर्च भएको रकम-
को सयकडा गुणा अधिक खर्च गर्नु परेको छ ।

८) प्रजातन्त्र प्रणाली भन्नासाथ शिक्षाको प्रसारको आवश्यकता स्वयमेव स्पष्ट
हुन्छ । वस्तुतः यतापाट्ट हामी जनताले पनि पर्याप्त ध्यान दिएको देखिन्छ ।
कुनै गाउँ यस्तो नहोला जसले शिक्षाको माग नगरेको होला । जनताका
मागका ध्यान राखी र देशको सामान्य आवश्यकता प्रति पनि विचार गरी
सरकारले शिक्षामा सकेसम्म खर्च बढाएको छ । २०१२/१३ सालको शिक्षामा
हुन खर्च भएको थियो त्योभन्दा यस आर्थिक वर्षमा करीव १३ प्रतिशत
बढेको छ । दो रकम पञ्चवर्षीय योजनामा छुट्याइएको रकमभन्दा छुट्टै हो
र यसमा प्राइमरी स्कूलदेखि बी. ए. कक्षासम्मको पठन पाठनको
व्यवस्थाको वृद्धि सन्निहित छ ।

९.) जनसेवाको कार्यमा स्वास्थ्यको प्रथम स्थान छ । सरकारले स्वास्थ्य-
को खर्चमा वृद्धि गरी रोग नहुन दिन उपाय र रोग भएकालाई निष्का पार्न
साधन दुबैमा गतवर्ष भन्दा ज्यादै नै बढी खर्च गरेको छ । सबै कुराको
विचार गर्ने हो भने गत वर्ष स्वास्थ्य सेवामा जति खर्च भएको छ, त्यसको
करीव ७ प्रतिशत बढी खर्चको अन्दाजी यस वर्ष हुने भएको छ ।

१०.) केवल मौखिको मूलो र स्कूल पाठशालामा मात्र होइन, विभिन्न
विषयका धी विषयका उच्चतम ताजिममा पनि अबि अधिका वर्ष हेरी
यस वर्ष निकै प्रतिशत अधिक विद्यार्थी र विशेषज्ञहरू संसारका विभिन्न
देशमा पठाइएका र पठाउन भएका छन् ।

११. आज सुव्यवस्थित ग्रासनका निमित्त र निर्माण कार्यको निमित्त बाटो घाटोको निर्माण तार टेलिफोनको विस्तृत व्यवस्था, सरकारी घर भवनको मरम्मत र निर्माणको परम आवश्यकता देखिन आएको कुरा सबैमा विदित छ। यस वर्ष सरकारले यी सबै कामलाई प्राथमिकता दिएको छ र धेरै काम पनि भइसकेको छ। उदाहरणको निमित्त टोका-भैरव, हेमौडाको बाटो, रक्मौल अमलेखगञ्जको बाटो, जोगवनी विराट-नगरको बाटो, भैरहवा तौलिहवाको बाटो। यी ३४ ठूलो बाटोका अतिरिक्त उपत्यका र ग्रह ठाउँमा पनि बाटो निर्माणको कार्यमा सरकारले निकै अगाडि कदम बढाइसकेको छ। टेलिफोन आदिको विस्तृत विस्तारको निमित्त हालै गहकिलो कदम उठाउँदै छ। बाँध पैन र पिडन पानीको प्रवन्धमा पनि सरकारले निकै प्रगति गरिसकेको छ। वर्तमान बजेटमा निर्माण कार्यको दिशातिर एक ठूलो खर्चको रकम परेको छ।

१२. उपत्यकामा खाद्यको कमी पूर्ति गर्न प्रश्नले पनि राम्रो बजेटमा निकै ठूलो प्रभाव पारेको छ। अहिलेजम्म करीव भौ. रु. २०,००,००० नोकसानी बेहोर्न गरी खर्च गरेका छौं। यस समस्यालाई सुल्झाउन सरकार प्रयत्नशील छ तथापि वर्तमान कालको लागि यसको अनिवार्यता स्वीकार नगरी सुझ छैन। यो साक्षको निमित्त कृषि विकासार्थ निकै नै योजना बनी कार्यान्वित हुन शुरु भएका छन्। यसका साथै ठाउँ ठाउँमा अझै बाढीपीडित र सुकुमवासीहरूको पुनर्वास गर्ने प्रश्न पनि सरकारको सामुमा छँदैछ र यो प्रश्नले पान दिन पर दिन निकै ठूलो रूप लेला भन्ने सम्भावना छ।

१३. उपरोक्त कुराको अतिरिक्त हाम्रो देश निर्माणको लागि एक ठूलो योजना तैयार भएको कुरा सवाबदिद छ। यो योजना पाँच वर्षमा पूरा हुने गरी बनेकोले यसलाई पञ्चवर्षीय योजना भनिएको छ। जसमा रु. ३३ करोड खर्च लाग्ने अनुमान भएको यस योजनाको मसौदा जनता मा वितरण पनि भैसकेको छ। यद्यपि यस योजना कार्यान्वित गर्नेको लागि मित्त राष्ट्रहरूबाट विनाशर्त ठूलो मात्रामा आर्थिक सहायता प्राप्त हुन लागेको छ तथापि त्यसले नपुग थप रकम रु. ६ करोड अर्को हामिले नै बेहोर्न पर्नेछ। प्रयासकीय सुधारद्वारा आर्थिक चुहानलाई रोकेर विभिन्न

कर लगाई पाँच वर्षभित्र देशको आमदानी भा र १७ करोड पुर्न्याई सा मध्ये रु ७॥ करोड हाफ्रो सामान्य खर्चमा खालि दा पर्ना भाउने घाटा पूर्ति गर्न र बाँकी रु १॥ करोड पञ्चवर्षीय योजना कार्यान्वित गर्नमा लगाउने तर्जुमा भएको छ ।

१४.) यस वर्षभित्र जस्तो, जति विस्तारमा हाफ्रो वैदेशिक सम्बन्ध भयो, त्यो कुरा सबैले थाहा पाएकै हो । वर्तमान सरकारको परराष्ट्र नीतिले हामीलाई जहाँसम्म लाग्दछ हाफ्रो राष्ट्रियता र सावभौ- मिकतालाई निक्कै दुरो पारेको छ । यस क्षेत्रमा खर्चको रकम निक्कै बढेको छ तापनि हामी यसलाई व्यर्थ भन्न सक्दौ । यसका साथसाथै राष्ट्र संघमा सदस्यताको सम्झना पनि गर्नु आवश्यक छ । यसको अलावा र यसै वर्षभित्र विश्व बौद्ध सम्मेलन र अन्य किसिमका अन्तर राष्ट्रीय सां- स्क्रातिक ओदान प्रदानमा पनि हामीले खर्च गर्न परेको छ ।

१५.] हाफ्रो मुलुकको आर्थिक समस्याहरूमध्ये मुद्राको समस्या सब- भन्दा जटिल छ । देशको कुनै भागमा राष्ट्रिय मुद्रा, कुनै भागमा भारतीय मुद्रा तथा कुनै भागमा दुवै मुद्राको प्रचलन भएकोले यसको सुधार नहुँदा आर्थिक व्यवस्थामा ठूलो बाधा पारेको सबैविदित कुरा हो । कारण आफ्नै मुद्रा नभएसम्म त्यसमा नियन्त्रण राखि देशको, उद्योग वाणिज्य र योजनालाई आफ्नै नीतिमा ढाल्न असम्भव प्राय हुन्छ । भर मुलुकमा रा- स्ट्रिय मुद्राको मात्र प्रचलन गराउने हेतुले अघि भारतीय मुद्राको चलन चली भै आएको स्थानहरूमा सरकारमा दाखिल हुने मापोत इत्यादि को लगत्तै राष्ट्रिय मुद्रामा राख्न लगाई राष्ट्रिय मुद्रामै असूल तहसिल गराइने र ठेक्का रकमको किस्ता सञ्चालन बाहेक अरु सरकारमा दाखिल हुने सबै रकमको भारतीय मुद्राको सरकारको नियन्त्रित दरले राष्ट्रिय मुद्रामै बुझा- उनपाउने गरिएको सबैले थाहा पाएकै कुरा हो । यसबाट मुलुकको आर्थिक समस्याको समाधानमा ठूलो मद्दत हुने कुरा निर्विवाद छ ।

१६.] उपरोक्त बमोजिम सरकारले उठाएको कदम सफल गराउनु नि- मित्त राष्ट्र बैंक स्थापना गरिएको कुरा भनिरहनु पर्ने हजोइन । उक्त बैंकले सटही डिपो विभिन्न क्षेत्रहरूमा खोला काम गरि सकेको छ । शाखाहरू पनि बराबर खोलिएका छन् । यी शाखा उपशाखाहरूबाट काम चाडु भए पछि

राष्ट्रिय मुद्राको प्रचलनमा ठूलो मदत हुने आशा गरिएको छ । यस निमित्त सरकारले ठूलो रकम खर्च गर्नु परेको छ ता पनि यसबाट भविष्यमा हुने फाइदाले यो खर्च विवेकपूर्ण मानिनेछ ।

(१७) यस आर्थिक वर्षको आठ महिना प्राय व्यतीत भइ सकेको छ तापनि आउने चार महिना भित्र पनि हामीले पञ्चवर्षीय योजनाको शिलशिलामा निक्कै नै खर्च गर्नु पर्नेछ र यसका साथै अहिलेसम्ममा पनि यो प्रस्तुत बजेटको आन्तरिक धेरै नै ठूलो रकमहरू पूरक बजेटको रूपमा खर्च भैसकेको छ । यसको सबभन्दा मुख्यकारण, विकाश कार्यमा हामीले धेरै द्रुत गतिमा ले अगाडि बढ्न परेकोले नै हो ।

(१८) आमदानी पुग्नेगरी मात्र किन खर्च नगर्नु ? खर्चिला योजनाहरू किन अहिले नै गर्नु ? सामान्य खर्च पनि किन नघटाउनु ? भन्नेकसै कसैको विचार होला । तर हाम्रो मुलुक ज्यादै पिछडिएकोले अरु मुलुकको दाँजोमा पुगी साथ साथै उन्नति गर्दै जाने ठूलो प्रयासको नितान्त आवश्यक छ, जसको निम्ति प्रयास मात्रामा खर्च गर्न हामी बाध्य भैरहेका छौं । यसैले गर्दा पनि आमदानीको तुलनामा बढी खर्च हुने गरी न्यूनताको बजेट प्रस्तुत भएको हो ।

(१९) सभ्य कहिलेका मुलुकहरूमा यस किसिमको खर्च पुग्यो भने साधारणतया देहायबमोजिम हो उपायहरू अपनाएको आर्थिक इतिहासबाट दोखन्छः

[क] राष्ट्रिय ऋण ।

[ख] धेरै मुद्रा चलन चल्तीमा ल्याउने ।

[ग] कर [प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष] उठाउने ।

[क] राष्ट्रिय ऋण उठाउने बारे—उपरोक्त तीन उपायमध्ये हाम्रो हालको परिस्थितिमा राष्ट्रिय ऋण उठाउन सकिपला भन्न मुस्किल देखिन्छ । शायद उठिहाल्छ भनि कोशिस गरेमा पनि आमदानी भन्दा यसै कामको खर्च बढ्ने हुँदा हाल यस काममा हात नहाल्नु नश्रय देखिन्छ ।

[ख] धेरै मुद्रा चलन चल्तीमा ल्याउने बारे— सामान्य खर्च यस तरिकाबाट पूर्ति गर्दा देशमा मुद्राको स्थिति भै उल्टो अझर देशमा पर्न आउने हुँदा अथे नीति बिबद्ध गर्नु मुनासिब देखिन्न । नयाँ योजनाहरू कार्यरतमा ल्याउन नै यो नीति

अपनाउने हो भने पनि चलन चलतीमा ल्याइने मुद्राजतिको चाहिँदो अमानत राख्नुपर्ने नै हुँदा यो भाँति अपनाएरै पनि सम्भव हुने देखिन्छ ।

[५] प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष कर उठाउने वारे— माथि उपदफाहरूमा देखाएइको कारणबाट प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष करमा नै निर्भर गर्नु आवश्यक हुन आएको छ । प्रजातन्त्र भन्नु नै देशका सबै नागरिक— धनी वा गरीब — ले आफ्नु देशको शासनमा यथाशक्य जिम्मेदारी लिनु हो । हाँप्रो मुलुकमा मालपोत बाहेक अरुमा अप्रत्यक्ष कर मात्र लागी आएबाट सबै साधारण जनतासमेतमा एकैनास हुन गै पुँजिद्वाराहरूमा कुनै असर परेको छैन । अप्रत्यक्ष कर धनी वा गरीब सबैले आफ्नु गच्छानुसार तिर्ने नमई उपभोग गरे- अनुसार बेहेर्ने हुँदा प्रचलित अप्रत्यक्ष करको दर बढाउँदा वा नयाँ लगाउँदा पुँजिद्वार गरीबको भेद नरही एकैनाससंग लाग्ने भएकाले गरीबजतिलाई ज्यादै मर्का पर्ने आउँछ । प्रजातन्त्रद्वारा लोककल्याणकारी राज्य स्थापना गर्ने नै सरकारको ध्येय भएकोले भिन्नवर्गका जनताको रहन सहनको स्तर उठाउन गरी राष्ट्रिय जीवनस्तरमा समता र सन्तुलन ल्याउन प्रत्यक्ष कर लगाउनु सिवाय अरु कुनै उपाय देखिदैन । हुनता हाँप्रो मुलुकमा धेरै धनी भन्न हुने व्यक्तिहरू कमै होलान् । यसबाट थोरै मात्र आमदानीको वृद्धि हुन आउला । तर प्रजातन्त्र भन्नु नै को धनी, को गरीब सबैले यथाशक्य आफ्नु शक्तिअनुसार देशको कार्यमा सहयोग दिनु हो । नहुनेले थोरै दिनेमा, हुनेले सकभर बढी दिने हुनु स्वाभाविकै कुरा हो ।

प्रत्यक्ष कर लगाउँदा शुरुमा जनताले अनेक विघ्न बाधा हुने तथा यसमा अनुभव नभएका कर्मचारीहरूले सुचारु रूपले असुल चपर गर्ने नसक्ने पनि सम्भावना देखिन्छ । तर त्यसो होला भनी यो बीशौं शताब्दीमा पनि यसतर्फ कदमै नउठाई बस्न समयोचित होयैन । तसर्थ प्रत्यक्ष कर बुझाउन

पिछडिएका नागरिक र असूल उपर गर्ने हीनानुभव कर्मचारी-
हरूलाई यस विषयको अभ्यास गराउँदै आनलाई यही आर्थिक
वर्षदेखि प्रत्यक्ष कर लगाउने गरिएको छ। सबै देशवासीहरू-
ले देशको उठानको निमित्त सहयोग दिई सरकारको उद्देश्य
सफल गराउन सबै देशवासीहरूलाई अनुरोध छ।

परिशिष्ट (क)

२०१३/०१४ सालको आय-व्यय गणनाको

१. सामान्य आमदानीको वर्गीयकरण
तेरीज
आमदानी
(रुपैयाँ हजारमा)

विवरण	०१२/१३ सालको बजेट अनुमान		०१२/१३ सालको संशोधित बजेट अनुमान		०१३/१४ सालको अनुमान		कैलियत
	मो.रु.	भा.रु.	मो.रु.	भा.रु.	मो.रु.	भा.रु.	
[क] कर र पोत							
१. संसार	१८,७५	१०८,३०	१७,५०	१,६५,५६	२१,५०	१,६४,०५	
२. आयकर	०	०	०	०	०	०	
३. बालःशुल्क र कमठेका	२,८१	१६,८३	३,६१	१,३८	३,४३	२५,३८	
४. [क] मोलपोत	६२,४७	७३,८०	१०,७८	८,५५	४६,८६	८१,५५	
[ख] गुठी	४,६६	५,७७	७,७७	८,३७	६,०२	६,५३	
५. लिफा	०	०	०	०	०	०	
६. बल	५६	३८,००	१,१२	४५,६४	६,६१	४६,२३	
७. गण्डेशान	२,७६	१,३४	३,१७	१,२८	३,२५	१,८७	

८. सवारी कर	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९. अरुकाहरु (मनोरञ्जनकर)	३,३२	८१	२,६६	४६	३,८०	३५			
कर र मालपोतको जम्मा	७६,३७	२,५८,८६	६५,८६	२,५०,४२	६६,४७	३,२६,३६			
[ख] यातायात									
१०. रेल्वे	०	८,२२	०	६,६२	०	६,५०			
११. रोपवे	६,१०	०	६,६१	०	८,४२	०			
१२. ट्रली	३५	०	८०	०	४०	०			
यातायातको जम्मा	६,४५	८,२२	७,४१	६,६२	८,८२	६,५०			
[ग] सिंचाइ									
१३. सिंचाइ	०	५७	०	०	१	५४			
[घ] संचार									
१४. बुलाक	२,४३	६	३,८०	१	२,८०	१			
१५. टेलिफोन	४४	१३	७१	११	७१	११			
१६. पोकाशवाणी	३५	५२	२२	२७	३२	६४			
संचारको जम्मा	३,२२	७१	३,७३	३६	३,८२	७६			
[ङ] निजामती राज्य व्यवस्था									
१७. न्याय	३,६६	३,८७	५,७६	४,२३	५,७०	४,८२			
१८. शिक्षा	४२	१	४२	१	४२	१			
१९. स्वास्थ्य	६,२१	०	१,१५	०	१,१७	०			
२०. उद्योग र वाणिज्य र पूर्ति	५	३४	८	८३	६५	८३			

२१. हवाई विभाग	०	१,२०	०	१,२८	०	१,४२
२२. कृषि	२६	०	२६	०	२६	०

सामान्य गरीबजनको जम्मा

को जम्मा	५,६३	५,८२	७,६३	६,३४	७,६४	७,०६
[च] रोड शेष						

२३. रोड शेष	३०	१,८०	३७	१,२८	३७	१,२८
[छ] बिजुली						

२४. बिजुली	४,८६	०	५,०१	०	५,०२	०
[ज] टकसार						

२५. टकसार	३८,६२	०	४०,००	०	४०,००	०
[झ] विदेश सरकार-						

बाट प्रोजेक्ट

२६. विदेश सरकारबाट प्रोजेक्ट	१०	१०,००	०	१०,००	०	१०,००
[ञ] कृषि						

२७. कृषि	१२	३	१३	१	१३	१
[ट] विविध						

२८. विविध	१,८१	७०	१,५६	६४	१,७०	६९
सामान्य नागरिकको जम्मा	१,३७,५३१	२,७६,६९१	१,५१,७३३	२,९८,६८०	१,५६,६८८	२,५६,०३३

२. विशेष आमदानी

पब्लिक रकम डि एन्ड एम्. एकाउन्टबाट सोपटो)	०	३८८१	०	२८८१	०	३०००
टक्सार	२३३८	०	२७६२	०	३५००	०
विशेष आमदानीको जम्मा:—	२३३८	३८८१	२७६२	२८८१	३५००	३०००

३. सामान्य र विशेष आमदानीको जम्मा

सामान्य आमदानी	१२७५१	२७६६६	१५१७३	२६८२०	१५६८८	२५६०३
विशेष आमदानी	२३३८	३८८१	२७६२	२८८१	३५००	३०००
सामान्य र विशेष आमदानीको जम्मा	१२९८४	३१५५०	१७९३५	२९७०१	१९१८८	२८६०३

आधिकारिक गणना विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

परिशिष्ट [ख]

१ २०१३/१४ सालको आय-व्यय गणनाको सामान्य आमदानीबाट

[खर्च]

बेहोरिने खर्चको वर्गीयकरण

तेरिज

(रुपैयां जारमा)

विवरण	०१/१३ सालको वजेट अनुमान		०१/१३ सालको संशोधन वजेट अनुमान		२०१३/१४ सालको बजेट अनुमान		नयाँ		जम्मा	
	मो. रु. मा. रु.		मो. रु. मा. रु.		मो. रु. मा. रु.		मो. रु. मा. रु.		मो. रु. मा. रु.	
	मो. रु.	मा. रु.	मो. रु.	मा. रु.	मो. रु.	मा. रु.	मो. रु.	मा. रु.	मो. रु.	मा. रु.
कार र पातबाट										
बेहोरिने खर्च										
१. भन्सार	२१७	११०	१८६	४६८	१०६	५०६	१६८	६५	४७७	५७४
२. आयकर	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३. अन्नशुल्क	३४	२५	३३	०	३३	०	०	०	३३	०
४. पन्चायतकर	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५. मासपोत गुठी	१५३६	८४६	१४७६	८४४	१४८३	८४६	६४	०	१५७३	८४६
६. टिकट फि.	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

७. रजिष्ट्रेशन—	६३	१३	६२	१३	६२	१३	०१	६२	१२
८. वम —	३४१	५४३	३१५	६८५	३४०	८३७	०१	३४०	८४१
९. सवारो कर	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०. अक करहक	२	०	०	०	०	०	०	०	०
(मनोरखलवार)—	२	०	०	०	०	०	०	०	०
कर र पोतेबाह									
वेहोरिने									
सचको कम्मा	१२१६६	२४३७	२०७५	२३३६	२१२८	२२०७	३५८	६८	२४८७
यातायात									
११. रेलवे —	०	६५५	५	५४६	८	६६१	०	७१	८
१२. रोपवे —	४७०	३०२	४६१	३८	४४४	४०	२६	४००	४४०
१३. मोटर ट्रली —	१०१	७	६०	७	६४	७	०	०	७३
यातायात को कम्मा	५७१	६६५	५५६	५८४	५१६	७०८	२६	४७१	५४२
सिंचाई									
१४. सिंचाई —	५१	२०३	५१	२३३	४३	१८८	३	१८	४८
संचार									
१५. हुलाक —	६७०	२२५	४७४	१६०	४७४	१६०	०	४७४	१६०
१६. टेलिफोन—	१८०	१३०	१५१	१११	१५५	१३०	०	३६	१५५
१७. आकाशवाणी	७०	१४७	६१	८०	७३	११७	१२	४२	१२६
संचारको कम्मा	६२०	५०२	६८६	३६१	७०२	४०७	१२	४८	७१५

मङ्गलमती गङ्गाय नमः

[illegible]

२४. वैज्ञानिक विभाग

क. खान्ती	१५०	२०	३०	७४	६	११२	५	१	०	११२	५
ख. म्यूजियम	३८	०	३४	३४	०	३४	०	०	०	३४	०
ग. आर्थिक योजना											
[पुरातत्व]	३८	४	४	४४	२	४१	२	०	०	४१	२
घ. सभ	१२५	५२	५२	८२	१	८२	१	१२	५	९४	६
२५. शिक्षा	१७७३	२११६	१७०६	१७०६	१७०७	१५५०	७५१	२२२	२२१	१८४९	९७२
२६. स्वास्थ्य	८२२	८०८	७३७	७३७	८५३	७८२	८५६	२५	२८	८०७	८८४
२७. खाद्य	९३	२	८२	८२	१५	६५	२	०	०	६५	२
२८. कृषि	८०७	५९६	४१७	४१७	७३	५९२	१८६	२	०	५९४	१८६
२९. पशुचिकित्सा	८६	९८	५७	५७	५२	७४	८४	०	०	७४	८४
३०. उद्योगवाणिज्य	९१	१३	८३	८३	६	८५	७	०	१०५	८५	११२
३१. हवाई विभाग	८२	७१	६५	६५	१७	८३	२३	०	०	८३	३
३२. बोर्ड कृषि	१३०	८७	८३	८३	५	१०५	५	८	८२	११३	८७
३३. विविध विभाग											
क. प्रचा —	२२	४८	१५	१५	२६	२८	५८	०	०	२८	४८
ख. अतिथि सत्कार	१२८	६५	१०१	१०१	६३	८८	६५	१२	२	१००	६७
घ. पंचायत म्युनि- सिपिकटी	३५०	८५	१४६	१४६	५४	१५१	६०	०	०	१५१	६०
ङ. पाना	२२३	२७६	८४	८४	८	७८	८	३१७	४७५	३६५	४८३
च. वारुगुप्त	६३	४६	६१	६१	१	६६	५	०	४८	६६	५४

आधिकारिकता मन्त्रालय विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

छ. शासनी	८	०	८	०	८	०	०	८	०
उ. हापाखाना	१११	५१	६६	४५	८७	५१	०	८७	५१
स. चिडियाखाना	३८	०	३८	०	३८	०	०	३८	०
ज. विविध भट्टा	३४८	४७	१८२	१	२५०	१६	०	५५	२५०
निजामती राज्यव्यवस्थाको जम्मा	१११५७	१००५६	१२१२०	६२४४	१४११३	६६४	८३३	१७३५	१४६७८

निर्माण

३४. घरकान्ति	७७६	४३८	२८६	६१	१०८	६०३	५५०	१८१	१५६८
३५. सडक	३५२	१५५	२६१	७६	२७२	८३	१	६५७	२७३
निर्माणको जम्मा	११२८	५९३	५४७	१४०	१२८०	६८६	५५१	८३८	१८४१

बिजुली

३६. बिजुली	२५८	५०	२५४	४६	२५५	५०	२	०	२५७
टक्स									

३७. टक्स

३७. टक्स	३७०	२४२८	४११	२०७७	४८७	२१२४	०	०	४८७
रक्षा									
३८. रक्षा	१०८८८	३१२४	११८६२	१८६१	१०४३०	२६१५	१२	०	१२४४२

श्री ५ महागजा

धिराज र मौख

का परिवार

३९ श्री ५ महारा

का परिवार

३९ श्री ५ महारा	१००	३४८	७६५	३४५	७०५	३४०	०	०	७०५
-----------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	---	---	-----

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएको छ। मात्र लागु हुनेछ।

[illegible]

३३. खाद्य खरिदवि

क्रीडा नौकरीवादी	५०० । ५०० । ० । ३४४४ । ३०० । १०० । ० । ० । ३०० । ७०० ।
४४. बन्दा	१०० । १३३ । १५० । २१२ । १०० । १३७ । ० । १२९ । १०० । २६६ ।
४५. स्टेट एलेन	२२ । ५७२ । २ । २५५ । २६ । ८५३ । ० । ० । २६ । ८५३ ।
४६. पेन्सन	६२६ । ११८ । ६०० । ११८ । ५४४ । ११९ । ५ । ० । ५४९ । ११९ ।
४७. रामनेतिक	

प्रीतिहरदा

सर्वस्व फिता

३८. 'मन्त्रि' ख खान्दी

नमः वादते भण्डार

संस्कृत-सहायता ।

४९, तलबको दरबन्दी

लागू नराडने

५०. विशेष पटके खर्च	० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ० ०
५१ विविध	८३५ १९९१ २००७ १८०२ ४७३ ७२५ ० ० ४७३ ७२५
विविधको जम्मा	२०९३ ३३२४ २७६३ ५८३३ १४२३ २२७४ १०५ १२९ १५५८ २७०३

सामान्य आमदानीबाट
बेहोलिएखर्चको सम्मान

क्या पिछले

८३

भगसार	/	०		०		०		०		०		०		१०७५		१०७५	
रेलवे	/	०		०		०		०		०		०		८४		८४	
स्वाइन्डकस्ट	८५		१७६८		६७		३१३८		०		०		७३७		१८५८		१८५८
हवाई	/	०		१५०		०		०		०		०		०		०	
घरनाथर सहक	/	१४४५		१५८२		०		०		०		०		०		०	
बिजुली	/	३३१		३५१		१४६		५०३		०		५०		५०		५०	
रक्षा	/	०		१००		०		०		०		०		०		०	
चन्द्रा	/	०		०		०		०		०		३८		३८		३८	
विशेष खर्चको जम्मा	/	१८२१		३८८१		११५१		२६४०		०		७८७		३११६		३११६	

३. साधारण विशेष लुचको लुमा।

साधारण खर्च
विशेष खर्च

137

पुनिशिष्ट [क] बमोजिम लभ्मा प्राप्तदुभीर [ख] बमोजिमको लभ्मा

[illegible]

नामिकुय भएको भा. रु. १७१५ को
सयकडा १२८ हे
मुटहो गरी

10

न्यूनता अनुमान न्यून भए

३१!

१. अनुमानित आमदानी मो.रु. १५६२८, भा.रु. ३५६०३ देखा के त तपनि सरकारबाट प्रकाश भएको प्रवृत्तिबाट निम्नलेखिएका एकससंम भा. रु. आउने अरु भा. रु. १०० को मो. रु. १२८ का दथले मो.रु. भएकाले २०११/०१४ सालछाई निम्न लेखिएचमोजिम आभेदाती हुन आउने अनुमान भएको ४२३७३ १४७६३.

नेपाल भारत उद्योगवांजियसम्बन्धी अन्तःशुल्क र पैठारी फिर्ता भिआउने

सर्वकार खाते प्रक्रिया —

अन्तःशुद्धि (ठेका)

卷之四

भा. क. २०८४० बी. सी. ए. १२८ वा दफले साउने

10

३ सुरक्षा रक्षा प्रकाश मण्डल ज्ञानिले भा.क. तलव भण्डानाई भो.क. तलव भण्डानाई तलव

४३७६५ १७७४७.

उपराक्त मो.रू. ३७३३३ मा आ.रू. तबबान ५०२५ रायसनी मयकडा २८ लेथप

स्थानीय भत्ता मो. रु. १४०७ थाप्दा हुने मो. रु.

၄၄၅၈၃

भा. रु. २२७७२ मा भो. रु. तलब जाने ५०२५ कट्टी गर्दा बाँकी भा. रु.	१७७४७	१७७६३
३. उपरक [१] को आधारमा हुने आमदानी	४५८७३	
(क) सामान्य आमदानी	४२३७३	१४७६३
(ख) विरल आमदानी	३५००	३०००
४. उपरकत (२) को आधारमा हुने खर्च		४४५५२. २०८६३.
[क] सामान्य खर्च	४३७६५.	१७७४७.
(ख) विरल खर्च	७८७.	३११६.
५. उपरकत (३) बमोजिमको आमदानी र (४) बमोजिम खर्चका अनुमानबाट हुने अधिक्य		
[+] र न्यूनता (—)	+३२१.	—३१००.
न्यूनता भएको भा. र. ३१०० पूर्ति गर्ने १२८ ल चाहिने भो. रु.	—३१६८	+३१००.
खुद न्यून हुन आउने	—२६४७.	—

आन्नाले
नीरराज,
सेक्रटरी-अथेमन्त्रालय,

गौरखापत्र हापखानामा मुद्रित मेजर प्रेमराज शर्मा,

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

६००